

HALMAUGRA

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	3
Polgármesteri köszöntő	3
Előszó	4
Halmajugra bemutatása	6
A Halmaj és Ugra települések régi térképeken	7
Örökségünk	9
Műemléki védettség:.....	12
Helyi értékek	14
Eltérő karakterű településrészek.....	26
Építészeti útmutató	28
Központi településrész.....	29
Magasság.....	29
A tetőhajlásszög és tetőforma.....	29
Telepítés	31
Terepalakítás	31
Anyaghasználat, színek	32
Kerítések a központi településrészen	33
Falusias lakóterületek.....	35
Magasság.....	35
A tetőhajlásszög és tetőforma.....	36
Telepítés	37
Terepalakítás	37
Anyaghasználat, színek	38
Természetvédelmi szempontból meghatározó területek	40
Mai példák.....	43
Kertek, udvarok	43
Erkélyek, tornácok.....	44
Ajtók, ablakok.....	45
Homlokzatképzés	46
Közterületi növényzet.....	47
Újonnan beépülő lakóterületek	48
További jó példák más településekről.....	50
Hirdetések, reklámtáblák.....	55

1.

BEVEZETÉS

POLGÁRMESTERI KÖSZÖNTŐ

Tisztelt Lakosság! Tisztelt Érdeklődők!

Nagy örömömre szolgál, hogy átnyújthatom Önöknek a településünk értékeit bemutató Településképi Arculati Kézikönyvet.

A dokumentáció készítői a közigazgatási területünkön található épített és természeti elemeket rögzítik e Kézikönyvben, egyúttal meghatározzák Halmajugra különleges hangulatát bemutató részleteit. A jól ismert motívumokat, építészeti megoldásokat összegyűjtve, tematikusan csoportosítva, kerek egészé formálják át az eddigi rendezetlen szemléletünket. Gyarapítják ismereteinket a településünkkel kapcsolatba és motiválnak, hogy ezentúl a kiemelt témákat tartsuk szem előtt, valamint a jövő értékeit is felismerjük.

Kellemes lapozgatást kívánok a Halmajugra új oldalait is fellebbentő kiadványhoz, amelyet – elképzeléseink szerint – folyamatosan fejlesztve, a mindenkori településállapothoz igazítunk.

Büszkén vállalva e szép település vezetését,

Somodi Tiborné
polgármester

ELŐSZÓ

A településkép védelméről szóló 2016. LXXIV. törvény és a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI.8.) kormányrendelet alkalmazásában Halmajugra község településképi arculati kézikönyve a település esztétikus lakókörnyezetének kialakítása illetve védelme érdekében készül. A kézikönyv szemléletformáló útmutatóként szolgál nemcsak a szakemberek, a települési döntéshozók, de a jelenlegi lakosság és az idetelepülni vágyók számára is.

Az arculati kézikönyv a község településrészeit arculati jellemzőikkel, értékeikkel mutatja be, a településkép minőségi formálására vonatkozó javaslatokat tartalmaz, iránymutatást ad a településképhez illeszkedő építészeti elemekkel, beépítésekkel.

Az arculati kézikönyv célja, hogy bemutassa a község épített és természeti értékeit, az település építészeti arculatának jellemzőit, felhívja a figyelmet azokra a hétköznapi szépségekre, melyek létezésükkel észrevétlen meghatározzák környezetünket, hatnak lelkületünkre, hangulatunkra, Az épített és táji környezet minősége alapvetően határozza meg testi és lelki egészségünket, és megfelelő keretet adhat emberi méltóságunk kiteljesítéséhez is. Az életminőséget emelni képes épített és természeti környezet harmonikus együttélése alkotja a kulturális tájat, amelyet a helyi adottságokhoz alkalmazkodó minőségi, építészeti alkotások folyamatosan gazdagítanak. Iránymutatást, segítséget kívánunk adni, ezzel megkönnyítve az építetők számára a döntést.

Az ajánlások nem tekinthetők kötelező jellegűnek, a céljuk nem a tervezési szabadság megkurtítása, uniformizálása, hanem éppen a valós értékek megismertetése, a sokféle izgalmas lehetőség feltárása. Az unalomig másolt, giccses, sokszor külföldről importált klón épületek helyett a hazai gyökerekkel rendelkező és a település karakteréhez illeszkedő választási lehetőségek bemutatása, a nem médiumokból diktált, hanem a valódi kulturális folytonosságból táplálkozó - helyes öntudaton alapuló szabadság megismertetése. A kézikönyv nem egy merev, lezárt egész, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, ahogy a település története sem befejezett, hanem folyamatosan továbbíródik.

Ezért, ha újabb szép ház születik, az bekerülhet, sőt be is kell, hogy kerüljön e könyvbe, hogy ezáltal büszke lehessen rá építtetője, tervezője, kivitelezője és a település egyaránt.

2.

HALMAJUGRA BEMUTATÁSA

Halmajugra Heves Megye középső részén, a 3. számú főút mellett fekvő község. Gyöngyöstől 10 km-re a megyeszékhelytől – Egertől – 36 km-re fekszik.

A község a Mátraalja délkeleti részén, a Bene-patak déli oldalának magasabban fekvő területein helyezkedik el. Igazgatási területe keleten a Nyiget-patak völgyéig terjed, máshol természetes határa nincs.

Halmajugra Gyöngyöshalmaj és Hevesugra 1950-ben történt egyesülése után önálló községként jött létre. 1978-tól Detk társközségeként 1990-től önálló önkormányzatként működik.

A település korábbi mezőgazdasági profilja jelentős mértékben átalakult, amikor a mátraaljai lignitkészletre alapozva erőmű létesült. A külterület jelentős része mezőgazdasági termelésből kivett bányaterület. Ez a bányaterület a község belterületét szinte körülöleli. Az erőmű által felhagyott területek rekultiváció után újból művelhető szántók illetve erdőterületek lehetnek.

A felszínt a délkeleti irányú széles dombhátak és a köztük húzódó patak völgyek jellemzik. A terület tengerszint feletti magassága 130-170 mBf között van.

A két falu egybeolvadásával létrejött Halmajugra településszerkezetében napjainkban is jól elkülönül a két településrész. A kapcsolatot egy féloldalas beépítésű utcaszakasz teremti meg. Az új lakótelkeket Halmaj irányába, a magasabban fekvő területeken javasolt kijelölni.

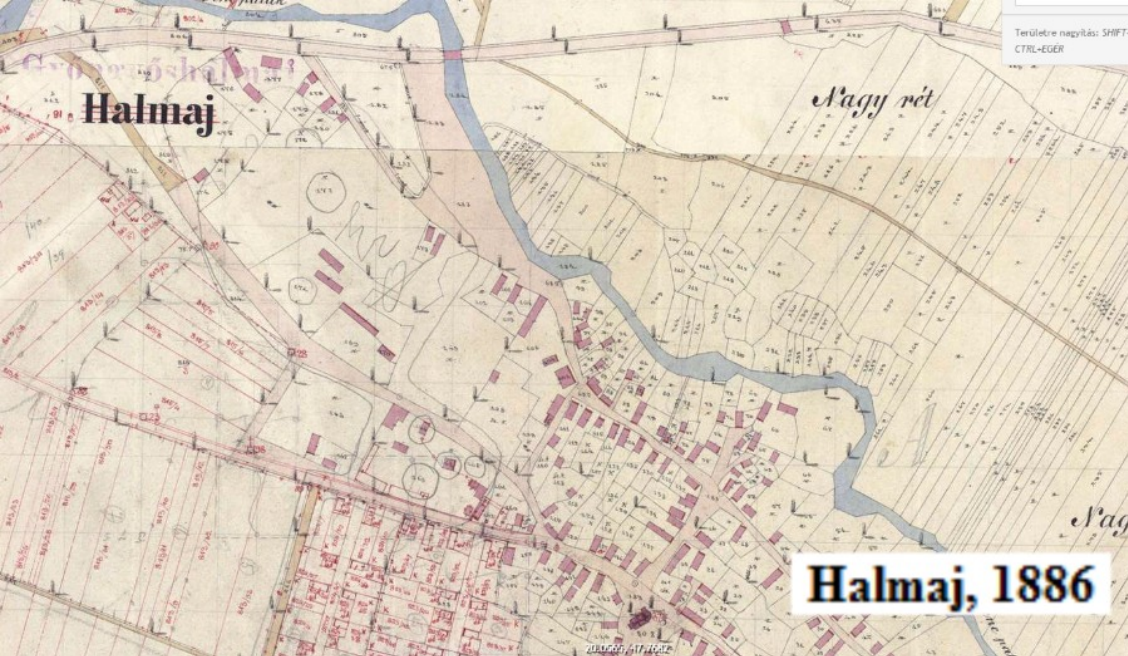
A terjedelmes térszagtár a régi víztoronnyal a lakóterületbe funkcionálisan illő, építésszerűleg összefogott üzemi területként vonzó jellegzetessége a településnek.

A Halmaj és Ugra települések régi térképeken

A halmaji falurész magja a Bene-patak közelében húzódó Alsó út, a mai Petőfi Sándor utca. 1945 után a község nyugati része, déli része és az Ugra felé vezető út melléke népesült be. A legújabb utcákat a település déli határa mentén alakították ki.

2. katonai felmérés

Ugra település-szerkezetében a templomtól délre eső un. Alvég valamint a Felvég, a Temető utca a legrégebbi részek.

1920 után az egri országút mentén kiépült településrészt külszíni fejtés miatt elbontották. A község Halmaj irányában fejlődött tovább. A legújabb utcája a Béke utca a község fő útjával párhuzamosan épült ki.

A telkek mindkét településrészen szalagtelkek. A fonott gát sövénykerítés korán megjelent, a kaput kőoszlopokkal emelték ki. A mai településközpont a halmaji templom közelében alakult ki.

3.

ÖRÖKSÉGÜNK

Gyöngyöshalmaj és Hevesugra 1950. IX. 6-i egyesüléséből alakult meg a mai Halmajugra. Halmaj nevét először az 1332-1337 évi pápai tizedjegyzék említi. A XIV-XV. században a Bessenyei család birtoka. 1549-1576 között lakatlan, ettől kezdve ismét lakták. Eger visszafoglalásáért folytatott harcokban ismét kipusztult 1686-ban. Tíz évvel később kezdett benépesedni többnyire szlovák és magyar nyelvűekkel, Losonc, Alsómány, Rimaszombat tájékáról.

Ugra neve 1332-1337. évi pápai tizedjegyzékben Wgra néven szerepelt. 1345-ben az Ugrai család a birtokosa, mely 1438-ban kihalt. 1685-1710 között a falu lakatlan volt. 1715 után kezdett benépesedni. 1766-ban a lakosság már 308 fő volt.

Az erőmű idetelepedése előtt a lakosság fő foglalkozása a mezőgazdaság volt, azon belül is a búza- és bortermelés.

A két község egyesülése után 1983-ig a gyöngyösi járáshoz tartozott és önálló tanáccsal rendelkezett. 1978-ban Detk Községi Tanács társközsége lett, majd 1990-ben lett önálló község.

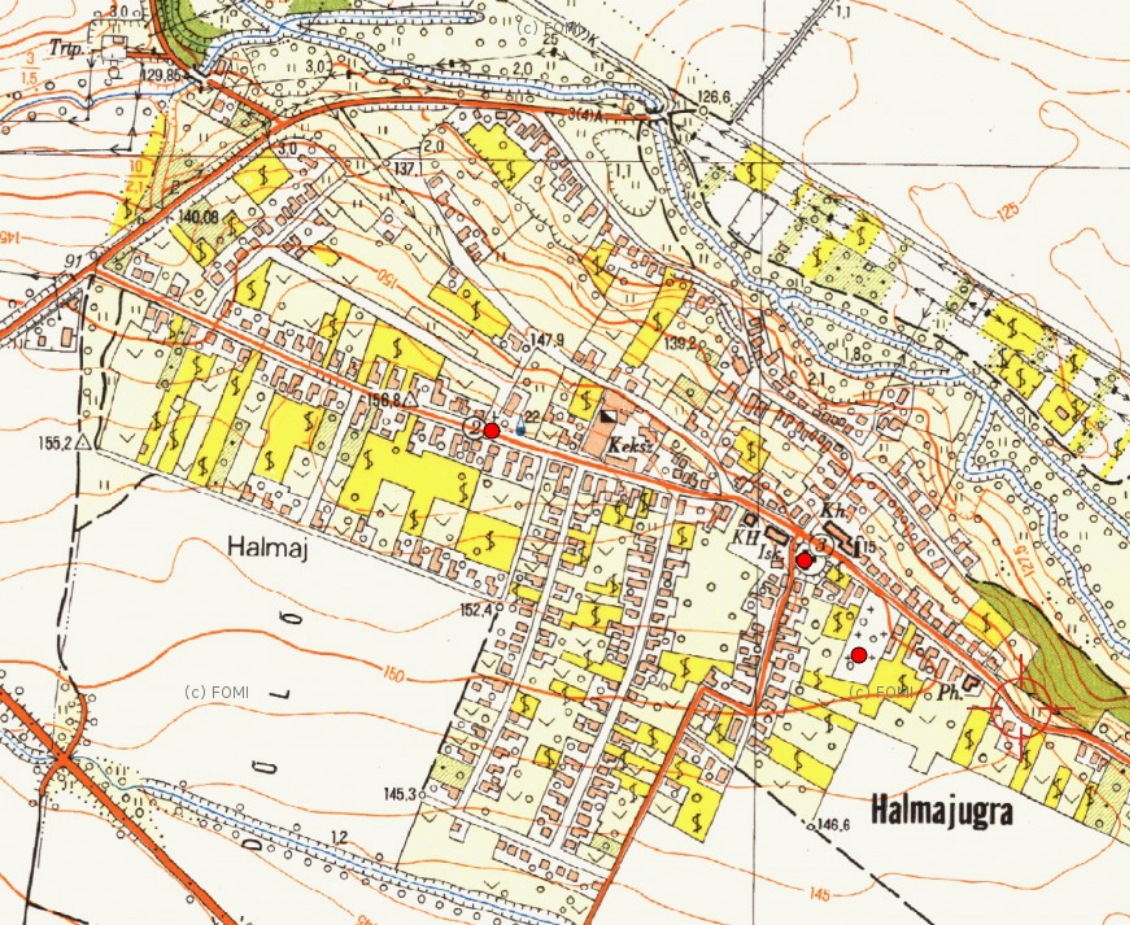
A település lakóházai viszonylag újak, a hagyományos népi építkezés kevés emlékével. A népi lakóházak stílusára a XX. század első felében jellemző a szarufás-torokgerendás, nyeregvetős, vízvetős, deszka vértelkes, háromsejtű, szabadkéményes-boglyakemen-cés kialakítás. Az ágasfás-szelemenés szerkezetek, mestergerendás házak csak az első

világháborúig készültek. A korábban általános szabadkémény boglyakemencével a második világháború idején maradt el. A falazat építőanyaga a föld mellett a XVIII. században a hagyomány szerint a fa volt.

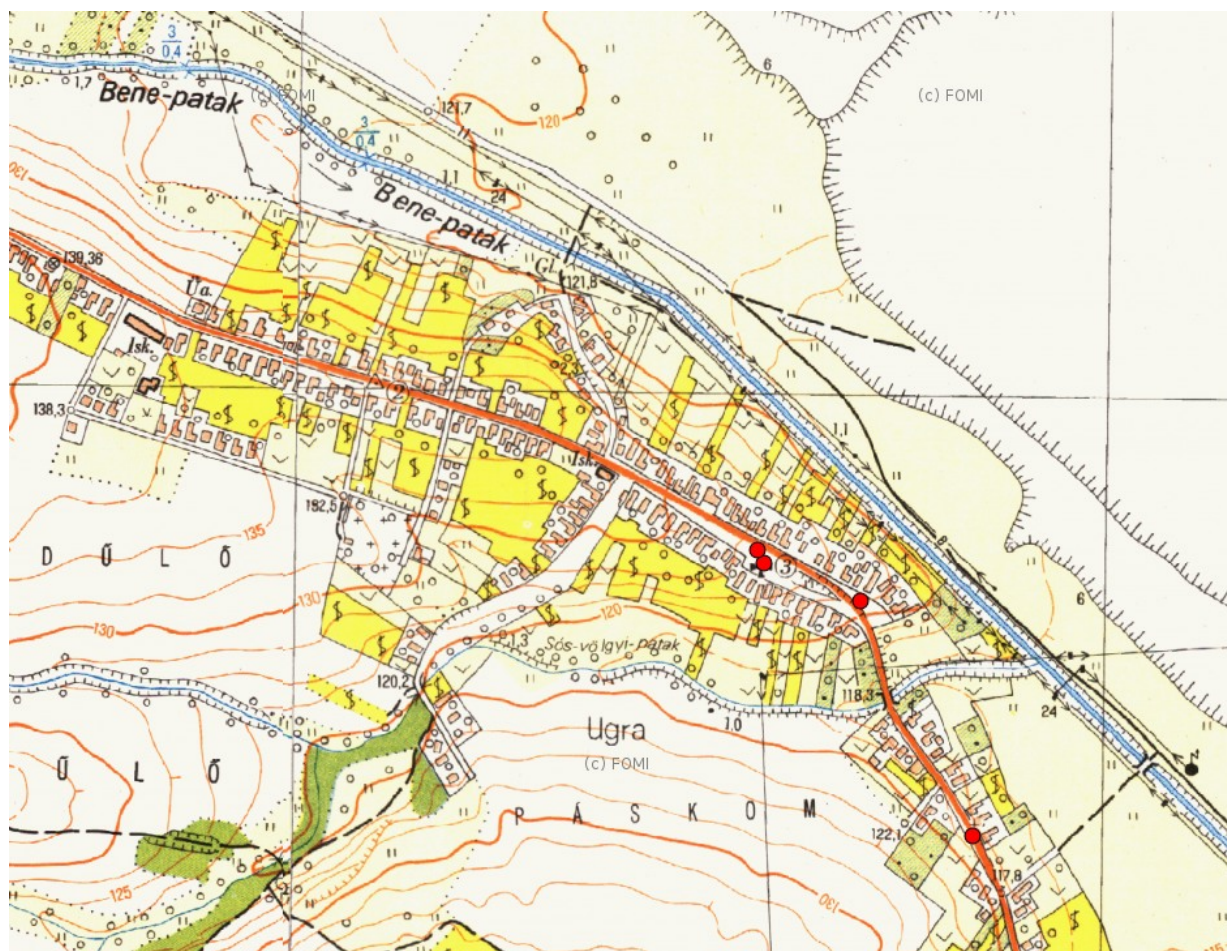
1910-ben a falu közelében téglagyár épült, és ennek hatása érezhető ettől kezdve az építőanyagok használatában. A közeli bányák követ csak 1945 óta alkalmazzák. A hagyományos tetőfedő anyag a zsúp volt, de 1905 óta új házra nem tették. Az istállót Ug-rán külön építették a lakóháztól. A magtárt a lakóházzal egy fedél alá építették.

Mindkét községben kb. 1910-ig körte alakú, tapasztott vagy szalmával bélelt gabonásvermeket használtak, melyek a ház előtt, az utcán sorakoztak. A borospincéket a lakóház alá építették.

A népi építészet hagyományait tükröző lakóházat elbontották, másokat átalakítottak. A téglahomlokzat még több lakóházon megfigyelhető.

A Tájértéktár gyűjteménye szerinti egyedi tájértékek elhelyezkedése a településrészekben.

MŰEMLÉKI VÉDETTSÉG:

A településen műemlék a Szent Imre római katolikus templom az ugrai településrészen. (Kossuth utca 53. hrsz. 648. - A műemlékjegyek szerint 2199 törzsszámon és 5732 KÖH azonosítószámon szerepel) A környezetre kiterjedő védelem a 611, 613, 614, 649, 502, 504, 495, 496, 497 hrsz. alatti ingatlanokra terjed ki.

Halmajugra, Szent Imre római katolikus templom

A település ugrai központjában szabadon álló, egyhajós, keletelt, Ny-i oldalon oromfallal lezárt huszártornyos, egyenes szentélyzáródású, a szentély felől kontyolt nyeregtetős templom, 14. századi alapokkal. A hajó É-i oldalán sekrestyével. Ny-i bejáratát góti-

kus szemöldökgyámos kapu alkotja, felette 18. századi feliratos tábla. A főhomlokzat két oldalán átlós irányú, lépcsőzött támpillérek. A hajó Ny-i végében karzat, alatta keresztboltozatos tér, a hajó síkfödémes. Az oldalfalakon két-két szegmentíves záródású ülőfülke. Gótikus diadalív, fiókos dongaboltozattal fedett szentély. Falképek: diadalíven festett kváderezés, a szentélyben középkori falképek töredékei. Berendezés: 18. század második fele. A középkori templomot a 18-19. században többször átalakították. Tornyát 1830-ban kezdték építeni, de csak 1835-ben fejezték be gr. Draskovich földesúr költségén. A középkori templomot a 19. században többször felújítják, átépítik. Jelenlegi formáját a 19. sz. 2. felében nyerte el. 1980 körül belső felújítás során szentélyben középkori freskó töredékek kerültek elő.

Feszület kőkereszt és igényes kerítés kialakítás a római katolikus ugrai templom kertjében - védendő érték.

HELYI ÉRTÉKEK

A településen helyi védelmi rendelet nem készült. A község helyi értékei a következők. Védendő érték lehet a halmaji Szent Katalin római katolikus templom és az előtte álló kőkereszt. (127/1 hrsz.)

A Szent Katalin tiszteletére szentelt templomot 1696-ban elhagyott kőtemplomént, 1720 körül fatemplomként, 1743-ban boltozat és torony nélküli felújított épületként említik. A követ-

kező száz évben többször helyreállítják. Az 1852. évi mérnöki szemle szerint a templom és a torony zsindellyel fedett, jó karban lévő épület.

Mint a falurész történetéhez kötődő, a településkép szempontjából meghatározó kultikus építmény kiemelt helyi érték a község lakói részére. A templomkerti fészület is helyi értéket képvisel.

A településen összesen 27 darab egyedi tájérték található mely közül a műemléki védettségű épületeket már említettük. Az egyedi tájértékek típusoktól függetlenül az adott táj karakterének jellemzőit magukon hordozó természeti- kultúrtörténeti-, tudományos- vagy esztétikai szempontból értékes alkotások, képződmények vagy létesítmények, melyek az adott településen élők számára jelentőséggel bírnak. Ezek a tájértékek együttesen határozzák meg a község arculatát, karakterét ezért fontos bemutatni őket. Elsősorban az épített egyedi tájértékeket mutatjuk be.

Ilyen egyedi tájérték a Kossuth úti lakóház, mely cseréppel fedett, kontyolt nyeregtetős, kőlabazatú polgári lakóház. Utcafronton 3 db háromszárnyú ablak, oldalaikon és a ház sarkain díszszegély. A ház előtt 3 db idős lucfenyő változó tőtávolságra, kb. 20 m magasak, törzsátmérőjük kb. 0,3 m.

Egyedi tájérték egy Dózsa György utcai lakóház, mely cseréppel fedett, csonka kontyutós, fagerendás, vízvetős, tornácos parasztház. Tornácán 4 db téглаoszlop van. Ablakai eredeti fakeretesek, ajtaja műanyagra cserélt. A nyílászárók körül görög meander díszítőelemek. A tornác az utcafront felől ablakkal beépített. A lakóház mögött és mellett is kisebb melléképület van.

Táncsics Mihály úti lakó-
házak

Cseréppel fedett, kon-
tyolt nyeregtetős, torná-
cos parasztház 4 db
négyzetes, szélesebb ta-
lapzaton álló faoszloppal.
Ablaka az utcafronton
kétszárnyúra cserélt, a

tornácra néző két ablak hagyományos, háromosztatú, fakeretes. Az udvar gondozott.

Cseréppel fedett, nyeregtetős, fagerendás, vízvetős, tornácos parasztház, 2 db négyze-
tes alapú téglaoszloppal. Az ablakai redőnnel fedettek.

Kossuth Lajos úti lakóházak
Cseréppel fedett, összetett
tetőzetű, polgári lakóház. Fala
kerámiatéglával díszített, ut-
cafronton 2 db háromszárnyú
és 1 db kétszárnyú, eredeti
fakeretes ablakok. Homlok-
zatának középső harmada kis
mértékben előreugrik.

Cseréppel fedett,
nyeregtetős pa-
rasztház 5 db tég-
laoszloppal. A
deszkaoromzat
megmaradt ép.

Egyedi tájértékek közt szerepel a Kossuth Lajos út 184 szám előtti fészület, mely gránitból készített, kb. 1,5 x 1,5 m területű négyzetes alapzaton, kb. 1,5 m magas párkányos posztamensen kb. 2 m magas kereszt. A korpusz gránitból faragott, fölötté INRI felirat. A talapzaton 3 db gránit váza. Kb. 3 x 3 m területen 1 m magas kovácsoltvas kerítéssel bekerítve. Környezete gondozott.

A Halmaji világháborús emlékmű a Kossuth Lajos út és Petőfi Sándor utca sarkán mely kb. 2 x 2,5 m területű műkő alapzaton álló, kb. 0,5 m magas műkő posztamensen kb. 1,7 m magas fekete gránit emlékmű. Az alapzaton 2 db műkő virágtartó és egy műkő váza. A gránit felületen vésett, arany színű felirat. Körülötte fiatal fák egyedei, 1 db tiszafa, 2 db közönséges nyír, 2 db nyugati tuja.

A Szent Katalin templom sekrestyéjének falán elhelyezett „A hazáért emléktábla” is helyi egyedi tájértéket képvisel. A sekrestye falába süllyesztett, kb. 0,7 x 1,4 m nagyságú fehér márvány tábla. Arany színű vésett kereszt és két olajág díszíti, alatta: A HAZÁÉRT 1914-18 felirat, alatta nevek, alatta 1938-45 felirat és további nevek. A tábla alján felirat: EMLÉKÜK ÖRÖKKÉ ÉL SZIVEINKBEN. 1959.

A gémeskút is egyedi tájérték a Kosuth Lajos út 39. szám alatti ingatlan előtt.

Egyedi tájérték továbbá a Halmaji temető: 19-20. században állított síremlékek műkőből, valamint dácittufából faragott, régi síremlékek. Jellemző növényállomány: bukszus, keleti tuja, nyugati tuja, fiatal hárs, lucfenyő, magas kőris, vadgesztenye,

közönséges akác, szivarfa. Különlegesnek számít a temetőben szokatlan eperfa, kb. 40

éves, 0,3 m törzsmérőjű. A halmaji temetőben a Szohner családi síremlék, mely kb. 3 x 3 m területű, kb. 1,5 magas, dácittufából épült síremlék. Tetejére dácittufa lépcsősor vezet. Tetején lépcsős talapzaton kb. 0,5 magas kereszt, alatta fehér márvány táblára vésve: gyöngyöshalmaji SZOHNER CSALÁD. A síremlék oldalán gránit táblára vésve a halottak nevei és egy kovácsoltvas feszület SZOHNER KATALINKA 1907 felirattal. Vala-

mint a temetőben, a bejáratától kb. 50 méterre egy temetői feszület: Kb. 3 x 3 m területű, négyzetes lépcsős műkő talapzaton, kb. 1,6 m magas, alul kiszélesedő, volutás posztamensen kb. 2,2 m magas kereszt. Barnára festett. A posztamensen fehér műkő tábla felirattal. A kereszt alján kehely és ostya motívum. A festett korpusz vasból készült, kb. 1 m magas, fölötté INRI felirat.

Egyedi tájérték az Ugrai temető is. 19-20. században állított síremlékek műkőből, valamint dácittufából faragott régi síremlékekkel. Jellemző növényállomány: fűz, bo-

róka, bukszus, közönséges akác, keleti és nyugati tuja, ezüstfenyő. Az Ugrai temetőben a bejáratától 20 méterre álló feszület. A dácittufából faragott, négyzetes, lépcsős talapzaton kb. 1,3 m magas párkányos posztamensen áll a kb. 2 m magas kereszt. A posztamens és a kereszt fehérre meszelt. A festett fémkorpusz fölött INRI felirat. A posztamens elején faragott táblán szöveg, két oldalán befaragott betűtábla felirat nélkül. A temető területén álló hősi emlékmű. Kb. 7 x 5 m területű műkő síremlék. A fejfa dácittufából faragott, kb. 1,7 m magas, fehérre meszelt, kb. 0.4 m magas dácittufa kövekből rakott talapzaton. Bal oldalán faragott tölgyfa törzsszel és ággal, levelekkel és makk terméssel. Az emléktábla tetején vésett kereszt, alatta felirat, a fatörzs mellett befaragott hadi sisak.

Az Ugrai településrészen a műemléki védettségű templom templomkertje egyedi tájérték, valamint az a templom telkén a Lourdes-i barlang. A Lourdes-i barlang Kb. 2 m magasságú, barlang kialakítású szentélyen boltíves üvegablak mögött Mária szobor. A Mária szobor előtt térdelő, imádkozó leányalak. Tetejét borostyán takarja be, előtte kb. 0,6 m magas kovácsoltvas kerítés.

A Kossuth Lajos út 55. sz. alatti lakóház előtti világháborús emlékmű is egyedi tájérték.

Kb. 2 x 2 m területű, lépcsős műkő alapzaton, kb. 0,6 m magas, gránit posztamensen kb. 1,5 m magas, fölfelé kissé keskenyedő, oszlopos gránit emlékmű. A gránit felületen vésett, aranyszínű felirat. Körülötte fiatal fák és cserjék: 1 db tiszafa, 4 db közönséges nyír, 7 db nyugati tuja.

Természeti értékek közt is található több is az egyedi tájértékek listáján. Ilyen például a Kossuth Lajos út 125-127 előtti cukorjuhar fák.

Kb. 25 m magasságú, terebélyes lombkoronájú, kb. 1 m törzsátmérőjű, egészséges cukorjuhar.

A Kossuth Lajos út 143 sz.
előtti hársfák.

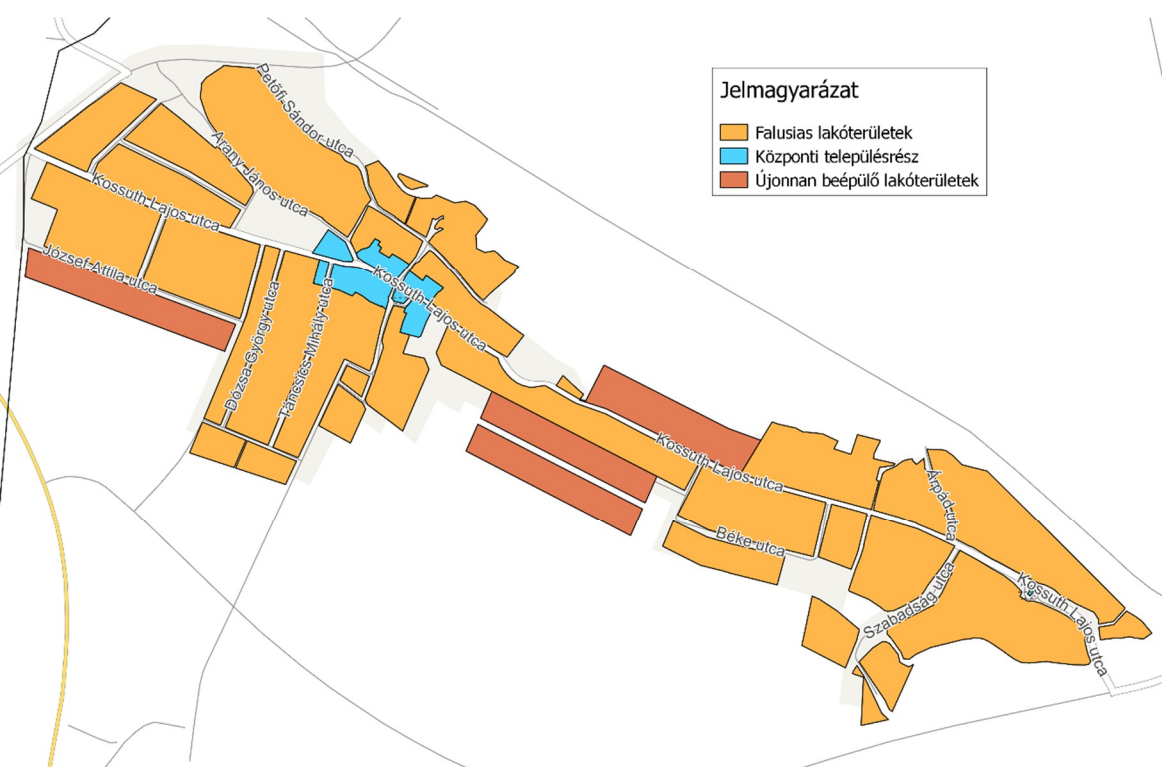
2 db kb. 20 m magasságú, kb.
0,7 m törzsátmérőjű egészsé-
ges hársfa, egymástól kb. 2,5
m tőtávolságra.

Heves megye első víztornya a
Halmaj településrészén

4.

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

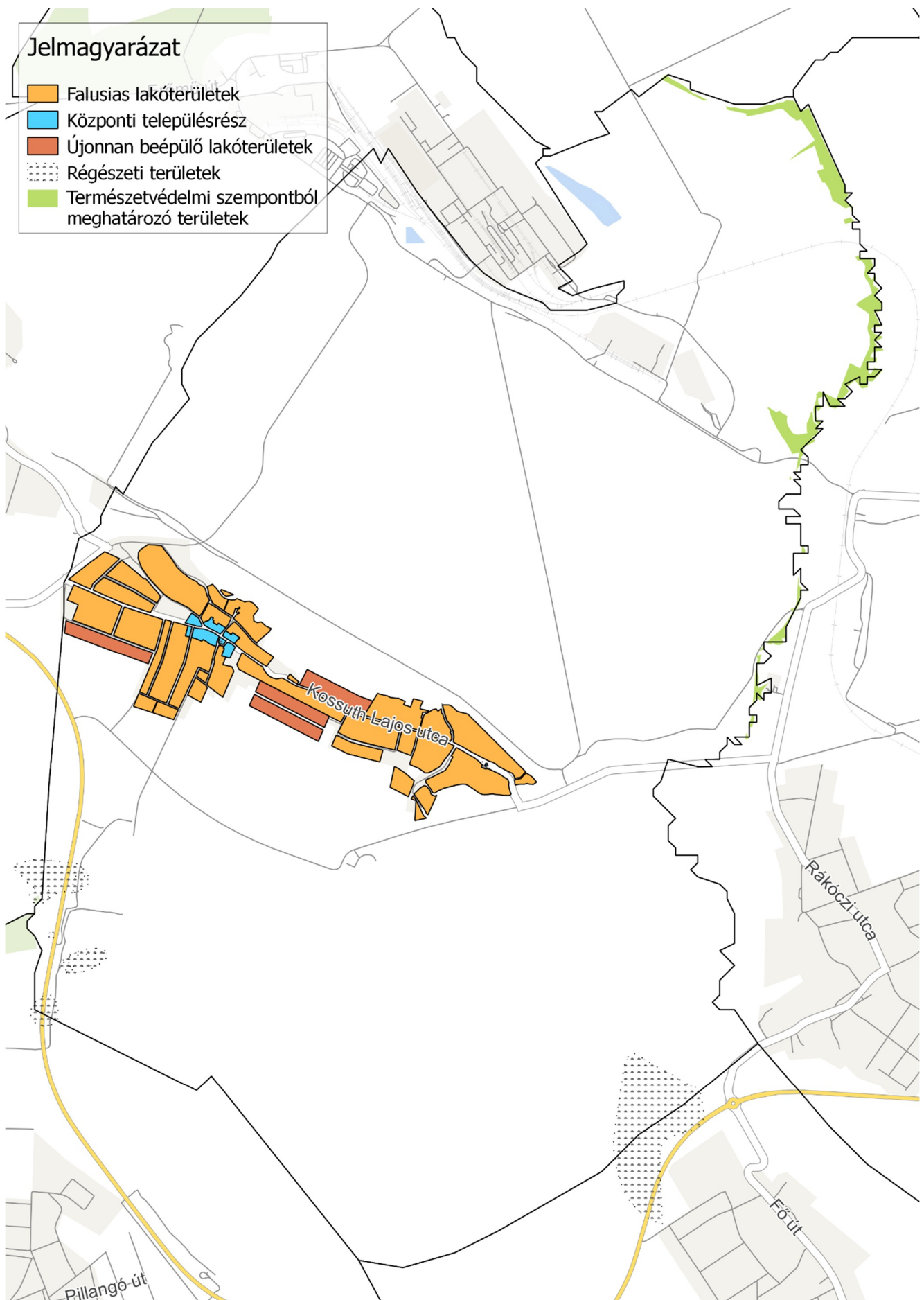

A település szerkezet három elkülönítható karakterre osztható. Ezek közül a községi központja a régi Halmaj faluközpontjában alakult ki. A többi területen falu-

sias lakóterületek találhatók, melyek többnyire földszintes oldalhatáron álló beépítéssel épültek. A harmadik a még beépítetlen lakóterületek céljára kijelölt területek csoportjai a Kossuth utca két régi falut összekötő részének szélesítésénél valamint a régi Halmaj falu déli részein helyezkednek el.

A külterületen megjelenő természetvédelmi és tájvédelmi területek, mint például az országos ökológiai hálózat ökológiai folyosója, vagy a tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete határozza meg a település külterületi karakterét. Fontos azért szem előtt tartani, hogy bár a külterület jelentős része a külszíni bányafejtéssel

érintett tájsebeket hordozza magán, vannak még olyan területek a község külterületén melyek megővására törekedni kell. Ezek a területek a természetvédelmi szempontból meghatározó területek.

5.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

Arra vonatkozóan, hogy milyen mértékben legyen tekintettel egy új épület, településrész és annak környezete a vele együtt látható építményekre és különösen a szomszédok elvárásaira, elsősorban etikai elvárások, és csak kisebb részben építészeti javaslatok fogalmazhatók meg. A települési együttélési elvárás az, hogy az építési, környezetalakítási beavatkozások a kialakult állapotnál kedvezőtlenebb állapotot nem idézzenek elő, lehetősége szerint a település vonzerejének erősítését segítse. Az építészeti javaslatok ennek tükrében olyan településarculat elérését segíthetik, amelyben a kialakult arculatot nem értékelik le az újabb kirívóan eltérő, hivalkodó épületek és zöldfelületek. Néhány nyilvánvalóan bántó építészeti megnyilvánulás kizárásán túl a maximális igényszintet minden építési és környezeti beavatkozás tervezetnél a legtehetségesebb helyi és térségi művészek szakértői véleménye jelentheti. A helyi civil szervezetek folyamatos kontrollja és észrevételei segítik az önkormányzati döntéshozókat, hogy a kevés feszültséget ébresztő átlagos szintet el lehessen érni.

Ebben a fejezetben nem szeretnénk egyoldalúan állást foglalni, leszűkíteni a lehetőségeket. Viszont szeretnénk bemutatni, hogyan kerüljük el a legáltalánosabb hibákat.

KÖZPONTI TELEPÜLÉSRÉSZ

Magasság

Halmajugra központi területrésze a korábbi Halmaj faluközpontjában alakult ki.

A központban a falurész temploma áll, és körülötte helyezkednek el a község igazgatási épületei is.

Ezen a területen főként földszintes ritkábban földszint plusz egy emeletes la-

kóházak és igazgatási épületek létesültek. A terület középpontjában a Szent Katalin római katolikus templom áll.

Az 1970-es évekig emelt házak a központ részen is közel azonos magasságúak. A következő évtizedekben emelt nagyobb tömegű házak olyan fejlesztési elképzelések idején születtek, amikor még a települések lakosságszámának és gazdaságának optimista növekedését prognosztizálták.

A tetőhajlásszög és tetőforma

A házak tetőhajlásszöge közel azonos, ezzel egységes utcaképet formál a központi településrészen. A leggyakoribb a településrészen a 40 fok körüli tetőhajlásszög. Lapostetős vagy túl nagy hajlásszögű tetőkialakítások a településrészen nem jellemzők.

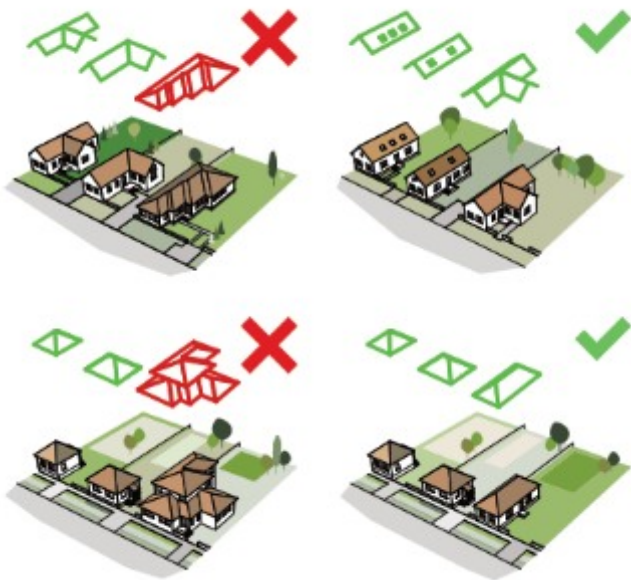
A központi településrész tetőformái között legelterjedtebb a sátoztető. Kisebb számban létesült kontyolt és nyeregtető. A jelenlegi építészeti illeszkedési meghatározások szerint törekedni kell a szomszédos épületek tetőformáihoz igazodásra. Ennek az igazodásnak a minimum feltételei arra adnak esély, hogy a presztízs-jelző durva magassági és

tetőalakítási kiugrásokat fékezze. Ez látszólag az építészeti szabadság túlzott korlátozását eredményezi. Valójában az adott keretek között nagyvonalú és igényes épületek és kertépítészeti munkák valósulhatnak meg.

A településközpontok közösségi és kultikus épületei és közterei természetesen a családi házak kialakításától eltéréseket igényelhetnek. Jellemzően a beépítés, az építészeti kompozíció, a funkcionális kapcsolódások feltérképezése és modellezése kap hangsúlyt a következő évtizedben.

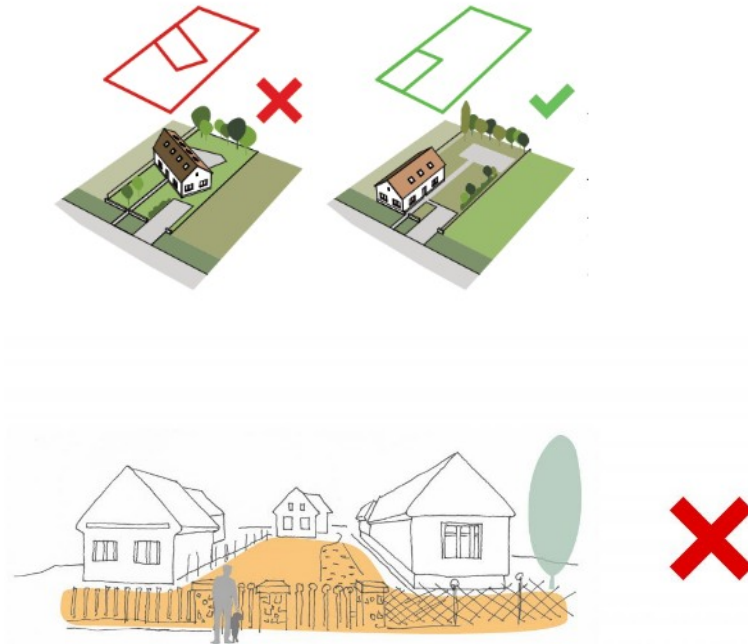
Az új lakások építése során van értelme a túlnyomórészt nyugodt tetőfelületű sátozott épületek funkcionális javítására koncentrálni.

A sátozott épületek átépítése vagy újak beillesztése során ne tördelt tetőformájú épületek készüljenek.

Telepítés

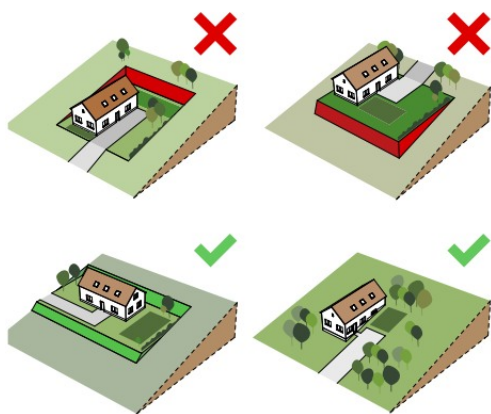
A központi városrészben házak telepítése oldalhatáron álló, a telken belüli elhelyezkedése az utcára merőleges rendszerű. Új építéseknel kerülni kell az utcára nem merőlegesen történő telepítést és az indokolatlan mélységben való elhelyezést.

A házak telepítése a településrészen többnyire előkertes. Így az új épületek elhelyezésekor kerülni kell az indokolatlanul nagy előkertek kialakítását. Az üzlet épületek és intézmény épületek a központban finoman tagolt előkert parkolókat igényelnek. A központ területén látványos homlokzatok zöldbe ágyazottan, mélyebb előkertekkel akkor célszerűek, ha nagyobb utcaszakaszokra jellemző ez a kialakítás. Ellenkező esetben javíthatatlan foghíjas jellegű utcakép keletkezik.

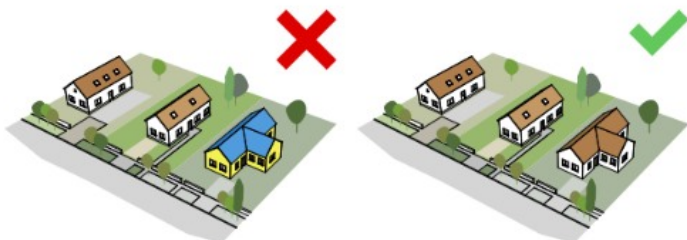
Terepalakítás

A településrészen újonnan épülő házak esetében jelentős mértékben lejtős telekre nem kell számítani. De éppen a főútvonal féloldalán vannak 1 m szintkülönbség körüli terepszint-ugrások, nyílt árokkal kombinálva. A kissé magasabb elhelyezés intenzív közterületi parkosítással mozgalmas utcaképet eredményezhet.

A jó megoldás lehet, az újonnan épülő ház részleges bevágása. Az így kitermelt földdel feltölthető egyenesre a telek, kevés földet kell megmozgatni. Jó megoldás lehet még, ha az épület eleve a terepbe illesztve épül, így kapcsolata a környezettel jó a földmunka pedig minimális.

Anyaghasználat, színek

A településrész épületeinek színvilága visszafogott, összességében megfigyelhető az illeszkedés, a hasonló anyag- és színhasználat. A meglévő épületek színéhez igazodó, ahhoz illeszkedő új épület épít

tése ajánlott. Hangsúlyos, erős színek alkalmazása nem javasolt valamint fémlemez fedés és burkolat, fém és eternit jellegű homlokzat burkolat és mázas kerámia burkolat és falszerűen alkalmazott üveg, fémszerkezet kerülendő. A fémlemez fedéseknél figyelemmel kell lenni arra, hogy bár lehet illeszkedő színvilágú és formájú elemeket választani, bizonyos időjárási viszonyok mellett teljesen más látványelemként jelennek meg, mint cserépfedéses társai. A jó megoldás lehet, ha a fémlemez fedés mellett döntünk, akkor előnyben részesítjük azokat, melyek fényvisszaverő képessége alacsony.

Kerítések a központi településrészen

Természetes határ, kerítés növényelválasztásból.

Teljesen áttört, drótfonatos kerítés.

Oszlopos kerítés 1/3-ad lábazat és 2/3-ad áttört részzel.

Az településrészen az igazgatási épületek többnyire nincsenek kerítéssel lehatárolva, a lakótelkek esetében az áttört kerítések alkalmazása a jellemző, a tömör és nem átlátható megoldásokkal szemben.

Áttört kerítések nádszövettel vagy más takaróeszközzel való borítása helyett a belátás korlátozására sövény létesítése javasolt.

Áttörés nélküli, falszerű kerítés elemek előkertés lakóterület kerítései körében kedvezőtlenek.

A kerítések az utcakép szerves részét képezik. Léteznek hagyományos megoldások, melyek mind anyaghasználat, mind forma és kialakítás terén megjelennek, és léteznek modern megoldások is. Halmajugra központi településrészén vegyesen előfordulnak mind a két típus jellemzői. A kő és fa vegyítése jellemző főként, de előfordulnak a kovácsoltvas, téglák elemek kombinációi is. Alkalmazhatunk élő kerítés elemeket, mint például sövényt a meglévő szerkezet kiegészítéseként.

A kerítés és kapualakítás jelentőségét az eltérő funkciójú területek elhatárolásában jelezzük egy halmajugrai üzem példáján. Erős érv van arra, hogy egy nagyüzem gazdasági területei határozottan váljanak el a „civil” forgalomtól. Még akkor is, ha esetünkben egy igényes üzem izgalmas vizuális élményeket is kínálhat.

A kerítés lehet áttört, mely az elő és oldalkertekbe betekintést enged, vagy lehet tömör, zárt, ha magánéletünket szeretnénk megóvni.

A kialakításánál jelentősége van az utcakép egységesnek mondott megformálásának. Ez értelmezhető úgy, hogy egy utcaszakaszon kialakult szerkezettel, anyagokkal, formákkal, színekkel készülnek az 1,80 m magasságig emelt kerítések. Egy másik megközelítésnél a hierarchikus komponáltság kap fontos szerepet. Ilyen esetben a növényzettel is társulva vannak rövid, növényi szoborként megjelenő domináns szakaszok, körülöttük a testes beton vagy téglapillérek nélküli, finom hálószerkezetes kerítések. Ahol kialakultak az állatakadályozó beton lábazatos, feltűnő fehérre festett testes pilléres kerítések, ráadásul a fa vagy fémkerítések fehérre vannak festve, ott az új beépítéseknel is várhatóan ez a szokás fog érvényesülni. Törekedni kell arra, hogy minél több zöld növény és kevésbé hangos színekkel kellemes összkép alakuljon ki.

FALUSIAS LAKÓTERÜLETEK

Magasság

A falusias lakóterületek a község nagy részét, az ugrai és a halmaji kialakult lakóterületeket foglalják magukba. A házak kialakítása többnyire földszintes kialakítású, melyek fésűs oldalhatáron álló beépítésben állnak, és többségük előkertes kialakítású. A beépítési mód a legtöbb helyen, oldalhatáron álló beépítést tesz lehetővé. A falusias lakóterületek közel azonos építménymagasságot eredményeznek. A község ezen területein nem javasolt túl magas házak építése, ugyanis a kialakult település és utcaképbe ezek nem illenek bele.

Az utcakép domináns eleme a magasabb terepszinten elhelyezve, az előtte meglévő jelentős méretű fa és sövény jellegű zöld jellegzetes fogadó-zónát képez, ami persze még hangsúlyosabban felveti a túloldali beépítés előtti tervezett előnevelt fákkal való fásítás igényét.

A spontán összehangolt sátoztetős beépítés nyugodt utcaképet eredményezett Halmajugrán. A közterületi parkosítás tovább javíthatja az összképet.

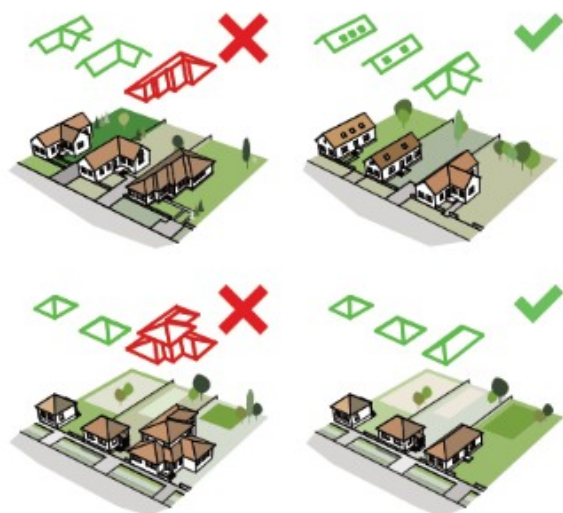

A tetőhajlásszög és tetőforma

A házak tetőhajlásszöge közel azonos, ezzel egységes utcaképet formál.

A tetőformára a nyeregtető, kontytető és a sátoztető és ezek kombinálása jellemző a településrészen.

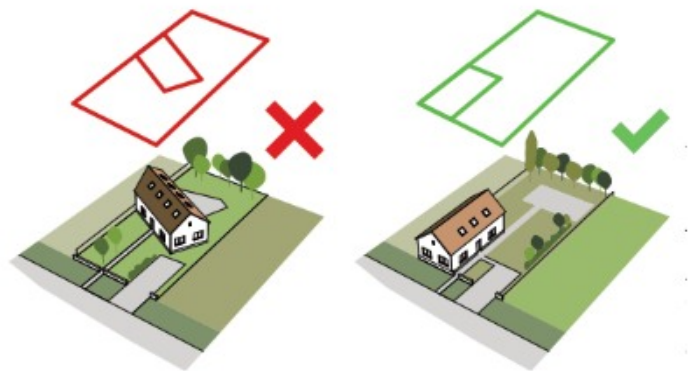

A jövőben új házak építése során érdemes arra odafigyelni, hogy az építési hely szomszédságában lévő beépített területeken milyen tetőformát alkalmaztak. Például, ha telek körül sátoztetős vagy nyeregtetős épületek állnak úgy oda ne tördelt tetőformájú épület tervezzünk, hanem a többi épülethez hasonló tetőformát.

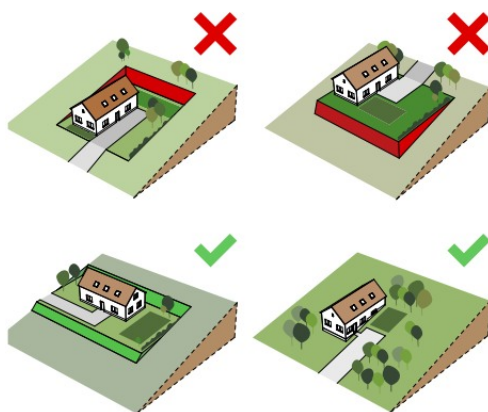
Telepítés

A házak telepítése oldalhatáron álló, a telken belüli elhelyezkedése az utcára merőleges rendszerű. Kerülni kell az utcára nem merőlegesen történő telepítést és az indokolatlan mélységben való elhelyezést.

Terepalakítás

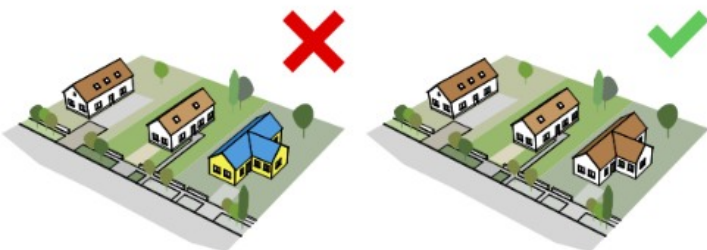
A településrészen újonnan épülő házak esetében lejtős telekre kell számítani. Nem javasolt az épület földbe vágása, az így kialakuló mélyedésben az esővíz összegyűlhet, a kert rosszul használható. Az épület teljesen kiemelése sem javasolható, mivel így a ház kiemelkedik a szomszédai közül.

A jó megoldás, az újonnan épülő ház részleges bevágása. Az így kitermelt földdel feltölthető egyenesre a telek, kevés földet kell megmozgatni. Jó megoldás lehet még, ha az épület eleve a terepbe illesztve épül, így kapcsolata a környezettel jó a földmunka pedig minimális.

Anyaghasználat, színek

A településrész épületeinek színvilága visszafogott, néhol sokrétűen változó – nem rikító –, de összességében megfigyelhető az illeszkedés, a hasonló anyag- és színhasználat. A meglévő épületek színéhez igazodó, ahhoz illeszkedő új épület építése ajánlott. A rikító, feltűnő és kirívó színű fémlemez fedés és burkolat kerülendő.

Kerítések a falusias lakóterületeken

Halmajugra falusias településrészein az áttört kerítések előnyben részesítendők a tömör és nem átlátható megoldásokkal szemben.

Áttört kerítések nád- szövettel vagy más takaróeszközzel való borítása helyett a belátás korlátozására sövény létesítése javasolt

Természetes határ, kerítés növényelválasztásból.

Teljesen áttört, drótfonatos kerítés.

Oszlopos kerítés 1/3-ad lábazat és 2/3-ad áttört részel.

TERMÉSZETVÉDELMI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

Halmajugra külterületét jelentősen befolyásolja a Mátrai Erőmű által végzett külszíni bányafejtés. A lignit-bányászati tevékenységek okozta tájsebek gyógyítása a területek felhagyása majd rekultivációjával lehetséges, melyek előreláthatólag hosszútávú célok lehetnek csak.

A tájképvédelmi jelentőségű területek kis mértékben érintik a közigazgatási határ északi részét a markazi határnál. Régészeti lelőhelyekből 8 db található a településen, többségük a Karácsond – Visonta – Halmajugra közigazgatási határok közelében, valamint a Halmajugra – Ludas közigazgatási határának találkozásánál.

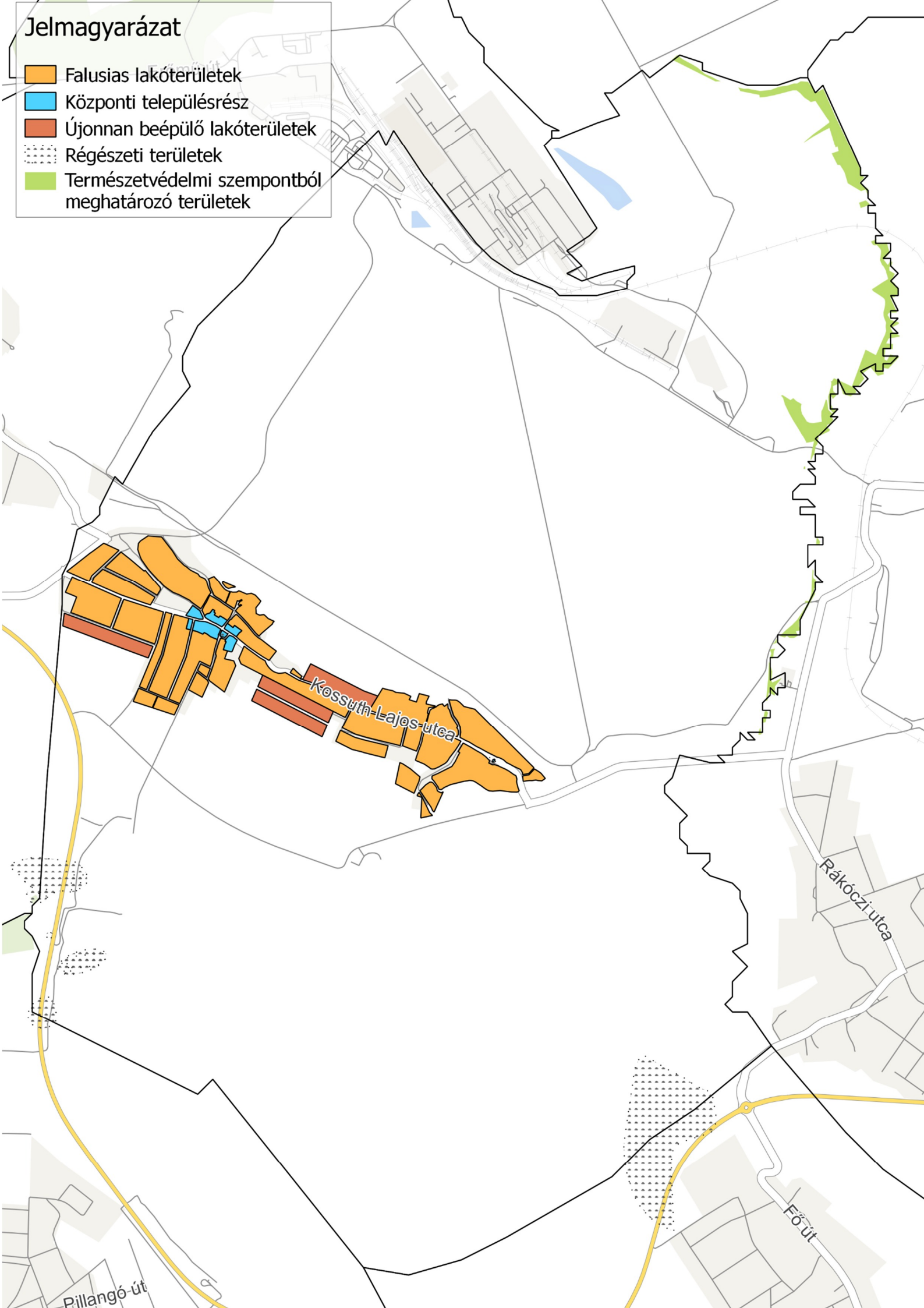
A védett településrészekben fokozott körültekintéssel kell minden beavatkozást megvalósítani. Javasolt a területek beépítetlen jellegének megtartása a már kialakult és értéket képviselő építmények karakterének megővésével együtt.

Az értékes tájkarakter megőrzése a területhasználat, telekszerkezet hosszú távú megtartásával őrizhető meg. A tájképvédelmi jelentőségű területeken reklámfelület elhelyezésére szolgáló önálló építmény, felszíni elektromos hálózati, vagy hírközlési elem vagy építmény elhelyezése nem ajánlott. A település területét az országos ökológiai hálózat ökológiai folyosója is érinti. Az alábbi ábra szemlélteti a természeti illetve örökségi szempontból a település arculatában meghatározó védett elemeket.

Jelmagyarázat

- Falusias lakóterületek
- Központi településrész
- Újonnan beépülő lakóterületek
- Régészeti területek
- Természetvédelmi szempontból meghatározó területek

6.

MAI PÉLDÁK

KERTEK, UDVAROK

A pihenés, kikapcsolódás és kisebb mértékben az élelmiszertermelés helyszíne a kert.

A növényekkel teli előkert évszakonként változó, sokszínű élénkítő hatást kelt. A jól megválasztott növényfajták egész évben változó kert-képet formálhatnak, és nem csak szāmunkra kedvezőek, mivel egyes élőlények életterévé is vál(hat)nak. A település arculatában nagy szerepet játszik az előkertekben illetve oldalkertekben telepített növények sokrétősége. A rendezett előkerttel hozzájárul az utcakép kedvező megítéléséhez.

A dísnövényekkel tarkított, megfelelően gondozott utcakert az utcakép szerves részét képezi, mely jó benyomást kelt és hozzájárul a szép, rendezett utcaképhez.

ERKÉLYEK, TORNÁCOK

A településen előfordulnak a népi építészetre jellemző oszlopos tornác és terasz kialakítások. A tornáci kialakítására számos, részleteiben eltérő megoldás lehetséges. A tornácos épületek sora karakteres utcaképet mutat, nosztalgikus jellegű. Maga a tornác funkció kap jelentőséget, dekoratív elemmé válva is erősíti a település sajátos arculatát. Nem mond ellent annak a törekvésnek, hogy egy új épület kialakításánál törekedjünk az egyszerűsége, mind formában, mind anyaghasználatban, mivel az épületek tömegalakításának egyszerűsége a meghatározó.

AJTÓK, ABLAKOK

A nyílászárók nagyban befolyásolják az épületek megjelenését, hangulatát. A régi épületeken fából készült osztott ablakokat használtak. A barna, zöld, fekete illetve fehér színek használata volt jellemző. Az épületek ablakaira az álló arány volt jellemző.

Az új épületek építése esetén tetszőleges anyagú, de fa mintázatú, vagy fegyverzetű osztott ablakok beépítése javasolt. A legjobb megoldás ha fa anyagút választunk.

HOMLOKZATKÉPZÉS

Az épületek homlokzati kialakításánál ügyelnünk kell arra, hogy a nyílászárók kellemes arányaival és a hagyományos anyagok használatával illeszkedjen a környezetünkbe. A településen több helyen előfordul a kisméretű téglából vagy klinkertéglából készített homlokzat és homlokzati díszítés az utcafronti falrészén, mely a Mátraaljai településeknél jellemzően előfordul. A különböző anyagok megfelelő mértékű társítása szép homlokzatot eredményezhet. A településen is jellemző, mint a környező településeken is a kisméretű téglából, vagy klinkertéglából kialakított utcai homlokzat. Melynek díszítése sokféleképp lehetséges.

KÖZTERÜLETI NÖVÉNYZET

Utcák, terek zöld sávjainál, homlokzat-kialakításánál, vízelvezetés megoldásánál a már kialakult arányokhoz és viszonyokhoz illeszkedjünk az egységes, karakteres utcakép megteremtése érdekében. Az utcák menti fasorok fatípusainak kiválasztása során például ügyelnünk kell többek között a légvezetékek, földkábelek elhelyezkedésére, illetve az utcai homlokzatok magasságára, egységes előkertméretek kialakítására. Adott térségben honos, a településre jellemző, növényfajok kiválasztását előnyben kell részesíteni a fasorok telepítése során a karakteresség megőrzés érdekében.

Fontos odafigyelni az adott fafajok igényeire, (kifejlett példányok területigénye, rendszeres metszést igényelnek-e, szárazságot, környezetterhelést tűrik-e). A közlekedésbiztonsági szempontokra is figyelemmel kell lenni – rálátási-kilátási – viszonyok.

ÚJONNAN BEÉPÜLŐ LAKÓTERÜLETEK

Az újonnan beépülő lakóterületeken az épületek telepítése, a telkek beépítése a falusias területrészekhez hasonlóan, azokhoz igazodva kell történjen. A beépítés itt is jellemzően oldalhatáron álló beépítési mód alkalmazásával, a telken belüli elhelyezkedése az utcára párhuzamos és merőleges rendszerű.

Az épület a telk utcafronti részéhez közelebb épüljön meg az előkert megtartásával, így marad mögötte hely egy védett kertrész kialakítására.

A beépítés ezeken a területeken is falusais építési övezetet határoz meg. Ennek megfelelően a házak magassága közel azonos, egyszintes beépítést tesz lehetővé. A meglévő épületek közé épülő új házak esetében nem elfogadható a túl magas, vagy a túl alacsony épületek tervezése. A tetőforma és tetőhajlásszög az újonnan beépülő lakóterületeken közel azonos. Törekedni kell az egyszerű tetőformák alkalmazására, a már meglévő házak tetőformájához igazodva. Az új házak építésekor kerülni kell a kirívó, rikító színek alkalmazását mind a homlokzati kialakításoknál, mind fedéseknél. A kerítések kialakításánál előnyben kell részesíteni az áttört kerítéseket illetve a természetes kerítéseket (növényekből kialakított határ).

Tornácos népi lakóház rendezett udvarral és megóvott homlokzattal

Hagyományos kialakítású lakóház az előkertben és a bejáratnál sövénnel és fasorral.

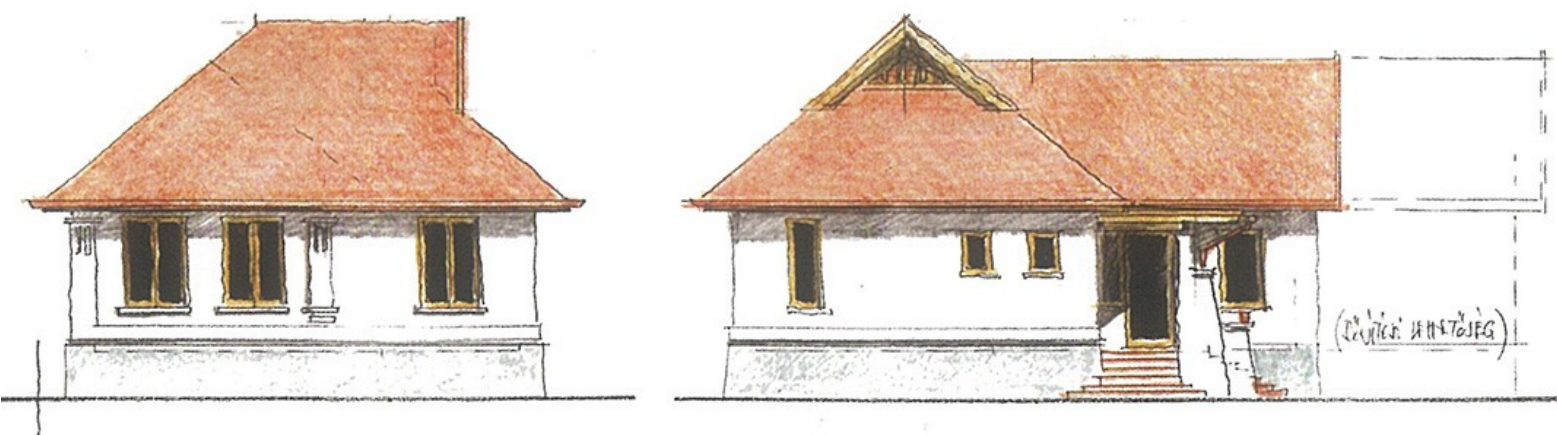

TOVÁBBI JÓ PÉLDÁK MÁS TELEPÜLÉSEKRŐL

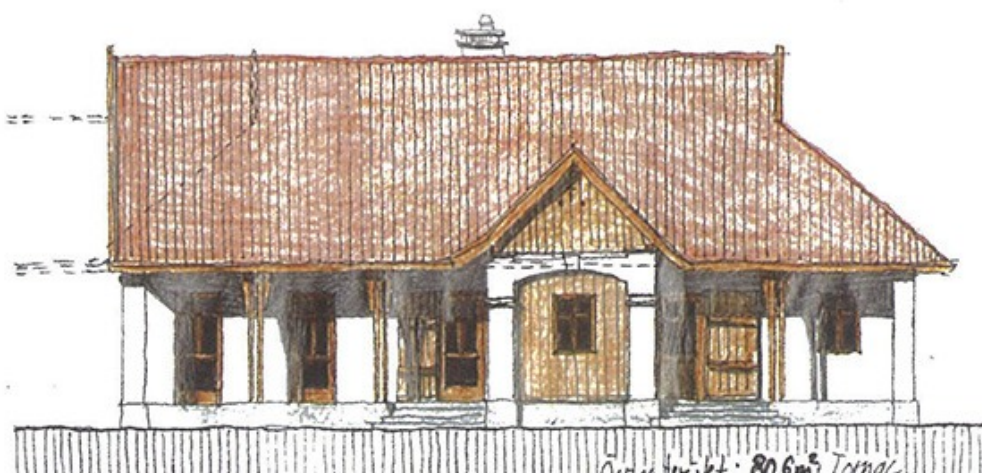
Lépték és jelleg tekintetében Halmajugra arculatához illeszkedő rokon hazai példák

- lapok a Kós Károly Egyesülés építészeinek munkáiból

Bata Tibor építész rajza

Jánosi János építész rajza

Zsigmond László építész rajza

Turi Attila terve szerint

Füzes András építész háza, jobbra az utcai homlokzat

Czégány András építész terve

Halmajugra település főépítésze volt kollégái hozzájárulásával a szerzők megnevezésével idézi a bemutatott homlokzatokat.

Kifejezetten mai eszközökkel készült épületek homlokzatai

Álmosi Árpád háza

Krizsán András üzletes háza

Közös jegye az épületeknek, hogy a tradicionális népi lakóházak szélességi méretein belül mozognak, szakítanak a 9-12 m széles túlméretes tömegekkel,

a tetőlejtés szög a főtömeg magastetőin 38-45 fok között mozog, a mai „amerikai” hulahadékfából készült szeglemezes a hazai hagyománytól idegen 20-30 fokos lejtésű tetőt kerülik.

7.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

Az utcára kirakott hirdetőtáblák, cégérek, reklámfelületek nagymértékben befolyásolják az utcaképet, ezért vállalkozóként érdemes odafigyelnünk arra, hogyan hirdetjük szolgáltatásainkat. A reklámok egymáshoz illesztésével, sokkal kedvezőbb utcaképet mutatna mindenkinek, aki a településre érkezik, áthalad. Az igényes, nem túl feltűnő, de jól észrevehető feliratok is elérhetik figyelemfelkeltő céljukat. A hirdetés lényege a tájékoztatás, ezt tehetjük utcaképbe illően is. Nem könnyű feladat a reklámok, cégérek elhelyezése, úgy, hogy felfigyeljenek ránk, de közben belesimuljunk a környezetünkbe.

A vállalkozások számára világosan meg kell fogalmazni és a halmajugrai épületek, kerítések léptékéhez mértén meghatározni, hogy milyen cégfeliratok és reklámtáblák elhelyezését támogatja az önkormányzat. Irányadó az, hogy a lehető legkevesebb felirat és tábla készüljön fehér vagy élénksárga alapon. A nyugat-európai települések felirat- és reklámkultúrája példaadó. Az egyéb műszaki berendezések, mint például a klímaberendezések külső szerkezetei, vagy a parabola antenna tányérja oly módon helyezendők el, hogy az utcaképet ne rontsák. Ez azt jelenti, hogy az utcaképet rontó, vagy jelentősen befolyásoló műszaki és/vagy gépészeti berendezések lehetőség szerint közterületről nem látható módon kerüljenek elhelyezésre. A síktáblás napelemek, vagy napkollektorok elhelyezésére vonatkozóan a községre jellemző magastető-alkalmazás miatt javasolt az építészeti környezethez illeszkedve történő elhelyezés. A magastetőn való elhelyezés esetén a tető síkjában történő elhelyezés javasolt, annak dőlésszögével megegyezően.

Megrendelő:

Halmajugra Községi Önkormányzat

Készítette:

Tiszántúli Területtervező Iroda Betéti Társaság - T4Terv Bt.

Kőszeghy Csanád Ábel okl. településmérnök

Füzesi Attila településmérnök

Felhasznált irodalom:

- Hatályos településrendezési terv vizsgálati és alátámasztó munkarésze
 - dr. Kasza Sándor – Heves Megye Kézikönyve
- TAK egyeztető felület építészeti útmutató ábrái (Lechner Tudásközpont)
 - Magyarországhely minta településképi arculati kézikönyv

Készült:

2017. szeptember hó